

Przewodnik po kształceniu dualnym

Opracował:

Tomasz Madej

Doradca metodyczny w zakresie metodyki kształcenia zawodowego

Radomski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli

1. Co to jest kształcenie dualne?

Kształcenie dualne to połączenie kształcenia teoretycznego z kształceniem praktycznym w celu zastosowania i pogłębienia zdobytej wiedzy i umiejętności zawodowych w rzeczywistych warunkach pracy

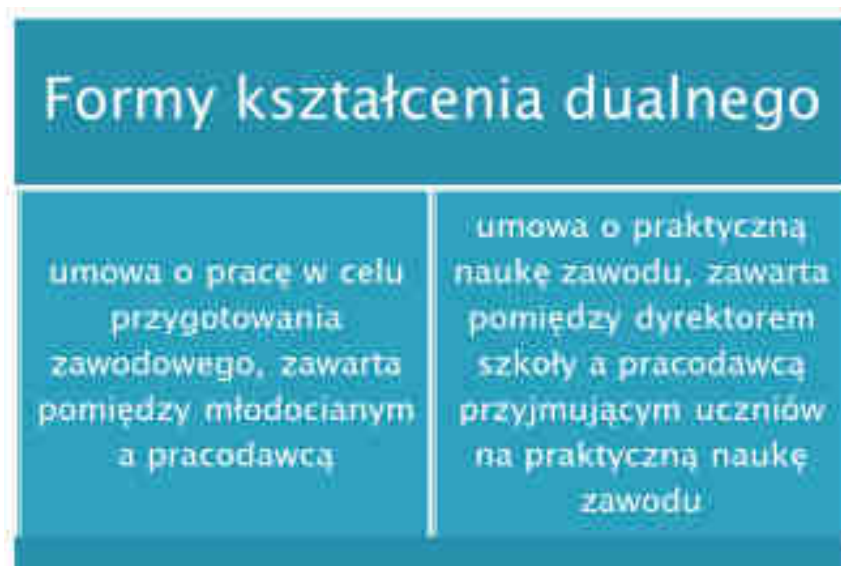
Rys. 1. Kształcenie dualne

Źródło: Opracowanie własne

2. Jakie są formy kształcenia dualnego?

Podstawowymi formami kształcenia dualnego jest:

- a. umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego zawarta pomiędzy młodocianym a pracodawcą,
- b. umowa o praktyczną naukę zawodu zawarta pomiędzy dyrektorem szkoły a pracodawcą przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu.

Rys. 1. Formy kształcenia dualnego

Źródło: Opracowanie własne

3. Kiedy mogą odbywać się zajęcia praktyczne?

Zajęcia praktyczne organizuje się w czasie trwania zajęć dydaktyczno – wychowawczych tj. od września do czerwca.

W przypadkach uzasadnionych specyfiką zawodu, zajęcia praktyczne które są odbywane u pracodawców na zasadzie dualnego kształcenia mogą być odbywane także w okresie letnich. W przypadku kiedy zajęcia praktyczne odbywane są w okresie letnim na podstawie umowy zawartej pomiędzy dyrektorem szkoły a pracodawcą przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu odpowiedniemu skróceniu ulega czas trwania zajęć dydaktyczno – wychowawczych dla uczniów odbywających te zajęcia.

4. Czy pracodawca może ingerować w treści zawarte w programie nauczania?

Tak. W przypadku zajęć praktycznych odbywanych na zasadach dualnego kształcenia pracodawca w sposób określony w umowie pomiędzy szkołą a pracodawcą może zgłaszać dyrektorowi szkoły wnioski do realizacji treści programu nauczania w zakresie zajęć praktycznych które są u niego realizowane.

5. Ile wynosi liczba godzin zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców na zasadach dualnego kształcenia?

Proponuje się, by wymiar zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców był równy:

- a. w zasadniczej szkole zawodowej – minimalnej liczbie godzin kształcenia zawodowego praktycznego określonej w ramowym planie nauczania, tj. 970 godzin zajęć w trzyletnim okresie nauczania, zarówno dla młodocianych pracowników realizujących praktyczną naukę zawodu w ramach umowy o pracę zawartej z pracodawcą, jak i dla uczniów odbywających zajęcia praktyczne u pracodawców na podstawie umowy zawartej pomiędzy szkołą a pracodawcą;
- b. w technikum oraz w szkole policealnej – nie mniej niż 30% liczby godzin kształcenia zawodowego praktycznego określonej w ramowym planie nauczania, tj. odpowiednio:
 - w technikum: od 220 do 735 godzin zajęć w czteroletnim okresie nauczania,
 - w szkole policealnej dla młodzieży: od 240 do 800 godzin zajęć w dwuletnim okresie nauczania,
 - w szkole policealnej dla dorosłych: od 177 do 590 godzin zajęć dla stacjonarnej formy kształcenia i od 102 do 340 godzin zajęć dla zaocznej formy kształcenia.

Ustalenie wymiaru zajęć praktycznych realizowanych u pracodawców w odniesieniu do techników i szkół policealnych w ujęciu widełkowym (30-100% liczby godzin kształcenia praktycznego określonej w ramowym planie nauczania), umożliwi tym szkołom elastyczne dopasowanie nowych rozwiązań zarówno do specyfiki nauczanego zawodu (określenie optymalnych proporcji pomiędzy kształceniem praktycznym realizowanym w pracowniach lub warsztatach szkolnych oraz na stanowisku pracy u pracodawcy), jak i do uwarunkowań lokalnych (możliwości pozyskania pracodawców zainteresowanych przyjęciem uczniów na praktyczną naukę zawodu, wdrożenie niezbędnych zmian kadrowych i organizacyjnych).

Wymiar uczenia się praktycznego u pracodawcy							
Typ szkoły		ZSZ	Technikum	Szkoła policealna			
				dla młodzieży	dla dorosłych		
					stacjonarna	zaoczna	
Ramowy plan nauczania	liczba godzin kształcenia praktycznego w okresie nauki	970	735	800	590	340	
	okres nauki (w latach)	3	4	2	2	2	
Wymiar obowiązkowych praktyk zawodowych wg podstawy programowej kształcenia w zawodach		-----	Co najmniej 4 tygodnie (20 dni)				
U pracodawcy wg projektu	liczba godzin zajęć praktycznych	970	220 - 735	240 - 800	177 - 590	102 - 340	
	liczba dni w okresie nauki	wariant 30%	-----	44	48	35	20
		wariant 100%	194	147	160	118	68
		wariant 100% + praktyki zawodowe	-----	167	180	138	88

	liczba dni w tygodniu dla wariantu 100%	2	1	2,5	2	1
Założenia do obliczeń	liczba tygodni w roku	32				
	liczba tygodni w okresie nauki	96	128	64	64	64
	dobowy wymiar godzin zajęć ³⁾	5				

6. Ile powinna wynosić liczba dni zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców

Rozporządzenie daje swobodę w zakresie organizacji zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia. Umożliwia elastyczne dostosowanie się do zróżnicowanych uwarunkowań lokalnych (infrastrukturalnych, ekonomicznych, kadrowych, itp.). To w umowie o praktyczną naukę zawodu powinny znaleźć się zapisy dotyczące liczby dni w tygodniu, w których zajęcia praktyczne odbywane są u pracodawców, a także organizowanie tych zajęć w okresie ferii letnich.

7. Co powinna zawierać umowa dotycząca realizacji zajęć praktycznych na zasadach dualnego kształcenia?

Umowa powinna zawierać:

- a. nazwę i adres pracodawcy przyjmującego uczniów na zajęcia praktyczne oraz miejsce jej odbywania,
- b. nazwę i adres szkoły kierującej uczniów na zajęcia praktyczne odbywane w systemie dualnego kształcenia,
- c. symbol i nazwę zawodu w którym będą prowadzone zajęcia praktyczne,
- d. oznaczenie i nazwę kwalifikacji w której będą prowadzone zajęcia praktyczne,
- e. nazwę i numer programu nauczania,
- f. liczbę uczniów odbywających zajęcia praktyczne z podziałem na grupy. Podziały na grupy należy ustalać zgodnie z przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy właściwymi dla danego zawodu oraz za zgodą organu prowadzącego,
- g. nazwę - zajęcia praktyczne,
- h. liczbę dni w tygodniu w których zajęcia praktyczne odbywane są u pracodawców,
- i. terminy rozpoczęcia i zakończenia zajęć praktycznych,
- j. nazwę przedmiotu zgodną ze szkolnym planem nauczania oraz jego liczbę godzin w poszczególnych klasach,
- k. prawa i obowiązki stron umowy,
- l. sposób ponoszenia przez strony umowy kosztów realizacji zajęć praktycznych wraz z kalkulacją tych kosztów,
- m. sposób zgłaszania i uwzględniania wniosków do realizacji treści programu nauczania w zakresie zajęć praktycznych które są u niego realizowane,
- n. program nauczania zajęć praktycznych właściwych dla danej kwalifikacji i zawodu.

8. Jakie są prawa i obowiązki szkoły kierującej uczniów na zajęcia praktyczne?

Szkoła kierująca uczniów na zajęcia praktyczne:

- a. nadzoruje realizację zajęć praktycznych,
- b. współpracuje z pracodawcą przyjmującym uczniów na zajęcia praktyczne,
- c. zapewnia ubezpieczenie uczniów od następstw nieszczęśliwych wypadków,
- d. akceptuje wyznaczonych instruktorów.

9. Jakie są prawa i obowiązki podmiotu (pracodawcy) przyjmującego ucznia na zajęcia praktyczne?

Podmiot (pracodawca) przyjmujący ucznia na zajęcia praktyczne :

- a. zapewnia warunki materialne do realizacji zajęć, a w szczególności:
 - stanowiska pracy wyposażone w niezbędne urządzenia, sprzęt, narzędzia, materiały i dokumentacje techniczną, uwzględniające wymagania bhp,
 - odzież, obuwie robocze i środki ochrony indywidualnej oraz środki higieny osobistej przysługujące pracownikom na danym stanowisku,
 - pomieszczenia do przechowywania odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej,,
 - dostęp do urządzeń higieniczno – sanitarnych oraz pomieszczeń socjalno – bytowych,
- b. wyznaczają odpowiednich instruktorów, nauczycieli,
- c. zapoznają uczniów z organizacją pracy firmy, regulaminem pracy, w szczególności w zakresie przestrzegania porządku i dyscypliny pracy oraz z przepisami i zasadami bhp,
- d. nadzorują przebieg zajęć,
- e. sporządzają w razie wypadku dokumentację powypadkową,
- f. współpracują ze szkołą,
- g. powiadamiają szkołę lub pracodawcę o naruszeniu przez ucznia regulaminu pracy.

10. Kto może prowadzić zajęcia praktyczne?

Zajęcia praktyczne prowadzą nauczyciele. Zajęcia praktyczne realizowane u pracodawców mogą także prowadzić:

- pracownicy, dla których praca dydaktyczna i wychowawcza z uczniami stanowi podstawowe zajęcie i jest wykonywana w tygodniowym wymiarze godzin przewidzianym dla nauczycieli,
- pracodawcy lub wyznaczeni przez nich pracownicy, dla których praca dydaktyczna i wychowawcza z uczniami nie stanowi podstawowego zajęcia lub jest wykonywana w tygodniowym wymiarze godzin niższym niż przewidziany dla nauczycieli w ramach obowiązującego ich tygodniowego czasu pracy.

Kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela praktycznej nauki zawodu w zasadniczych szkołach zawodowych, technikach, technikach uzupełniających i szkołach policealnych, w tym w szkołach posiada osoba, która ma kwalifikacje określone w § 2, 3 lub

- legitymuje się dyplomem ukończenia pedagogicznego studium technicznego, lub
- posiada świadectwo dojrzałości i dokument potwierdzający kwalifikacje zawodowe w zakresie zawodu, którego będzie nauczać, oraz przygotowanie pedagogiczne, a także co najmniej dwuletni staż pracy w zawodzie, którego będzie nauczać, lub
- posiada tytuł mistrza w zawodzie, którego będzie nauczać, oraz przygotowanie pedagogiczne.

Zgodnie z § 2 nowego rozporządzenia od 1 września 2009 r. stanowisko nauczyciela w szkołach ponadgimnazjalnych (liceum ogólnokształcącym, liceum profilowanym, technikum, uzupełniającym liceum ogólnokształcącym, technikum uzupełniającym i szkołach policealnych) będzie mogła zajmować osoba, która posiada wykształcenie magisterskie na kierunku (specjalności) zgodnym z nauczaniem przedmiotem lub na kierunku, którego zakres określony w standardzie kształcenia dla tego kierunku studiów w grupie treści podstawowych i kierunkowych obejmuje treści nauczanego przedmiotu oraz posiada przygotowanie pedagogiczne. W przypadku oceny kwalifikacji konkretnego nauczyciela należy pamiętać, że ilekroć w nowych przepisach jest mowa o studiach magisterskich należy przez to rozumieć studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie (§ 1 pkt 6).

Ponadto na stanowisku nauczyciela będzie można zatrudnić osobę, która ukończyła studia magisterskie na kierunku (specjalności) innym niż zgodnym z nauczaniem przedmiotem, lub którego zakres określony w standardzie kształcenia dla tego kierunku studiów w grupie treści podstawowych i kierunkowych obejmuje treści nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć, ale dodatkowo musi ukończyć studia podyplomowe w zakresie nauczanego przedmiotu oraz posiadać przygotowanie pedagogiczne.

Jak wynika z nowych przepisów nie przewiduje się już możliwości zatrudniania nauczycieli poprzez dokonanie przez dyrektora szkoły ustalenia, że ukończyli kierunek studiów zbliżony do nauczanego przedmiotu. Jak wynika z § 2 ust. 2 nowego rozporządzenia kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela teoretycznych przedmiotów zawodowych w szkołach ww. typu będzie posiadała również osoba, która ukończyła studia pierwszego stopnia na kierunku (specjalności) zgodnym z nauczaniem przedmiotem oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub ukończyła studia pierwszego stopnia na kierunku, którego zakres określony w standardzie kształcenia dla tego kierunku studiów w grupie treści podstawowych i kierunkowych obejmuje treści nauczanego przedmiotu, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne. W przypadku oceny kwalifikacji konkretnego nauczyciela należy pamiętać, że

ilekroć w nowych przepisach jest mowa o studiach pierwszego stopnia należy przez to rozumieć studia licencjackie, inżynierskie lub studia wyższe zawodowe (§ 1 pkt 5). Zgodnie z § 3 nowego rozporządzenia od 1 września 2009 r. stanowisko nauczyciela w zasadniczych szkołach zawodowych będzie mogła zajmować osoba, która posiada kwalifikacje przewidziane dla nauczycieli liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego, technikum, uzupełniającego liceum ogólnokształcącego, technikum uzupełniającego i szkół policealnych. Kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w zasadniczych szkołach zawodowych będzie również posiadała osoba, która ukończyła studia pierwszego stopnia na kierunku (specjalności) zgodnym z nauczaniem przedmiotem oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub studia pierwszego stopnia na kierunku, którego zakres określony w standardzie kształcenia dla tego kierunku studiów w grupie treści podstawowych i kierunkowych obejmuje treści nauczanego przedmiotu oraz posiada przygotowanie pedagogiczne. Ponadto kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w tym typie szkoły będzie posiadała osoba, która ukończyła studia wyższe na kierunku (specjalności) innym niż zgodnym z nauczaniem przedmiotem, lub którego zakres określony w standardzie kształcenia dla tego kierunku studiów w grupie treści podstawowych i kierunkowych obejmuje treści nauczanego przedmiotu, ale dodatkowo musi ukończyć studia podyplomowe lub kurs kwalifikacyjny w zakresie nauczanego przedmiotu oraz posiadać przygotowanie pedagogiczne. W przypadku oceny kwalifikacji konkretnego nauczyciela należy pamiętać, że ilekroć w nowych przepisach jest mowa o studiach wyższych bez bliższego określenia należy przez to rozumieć studia licencjackie, inżynierskie, wyższe zawodowe, drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie.

Jak przewiduje § 5 nowego rozporządzenia kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela praktycznej nauki zawodu w zasadniczych szkołach zawodowych, technikach, technikach uzupełniających i szkołach policealnych będzie posiadała osoba, która posiada kwalifikacje przewidziane dla nauczycieli liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego, technikum, uzupełniającego liceum ogólnokształcącego, technikum uzupełniającego, szkół policealnych i zasadniczych szkół zawodowych. Ponadto kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela praktycznej nauki zawodu w ww. typach szkół będzie posiadała osoba, która legitymuje się dyplomem ukończenia pedagogicznego studium technicznego, lub posiada świadectwo dojrzałości i dokument potwierdzający kwalifikacje zawodowe w zakresie zawodu, którego będzie nauczać, oraz przygotowanie pedagogiczne, a także co

najmniej dwuletni staż pracy w zawodzie, którego będzie nauczać, lub posiada tytuł mistrza w zawodzie, którego będzie nauczać, oraz przygotowanie pedagogiczne.

Instruktorzy praktycznej nauki zawodu,, powinni posiadać **co najmniej tytuł mistrza w zawodzie, którego będą nauczać, lub w zawodzie wchodzącym w zakres zawodu,** którego będą nauczać, **i przygotowanie pedagogiczne** wymagane od nauczycieli, określone w odrębnych przepisach, lub ukończony kurs pedagogiczny, organizowany na podstawie odrębnych przepisów, którego program został zatwierdzony przez kuratora oświaty i obejmował łącznie co najmniej 70 godzin zajęć z psychologii, pedagogiki i metodyki oraz 10 godzin praktyki metodycznej, albo ukończony przed dniem 6 stycznia 1993 r. kurs pedagogiczny uprawniający do pełnienia funkcji instruktora praktycznej nauki zawodu.

Instruktorzy praktycznej nauki zawodu, którzy nie posiadają tytułu mistrza w zawodzie, powinni posiadać przygotowanie pedagogiczne lub ukończony kurs pedagogiczny oraz:

1. świadectwo dojrzałości technikum lub szkoły równorzędnej albo świadectwo ukończenia szkoły policealnej lub dyplom ukończenia szkoły pomaturalnej lub policealnej i tytuł zawodowy w zawodzie pokrewnym do zawodu, którego będą nauczać, oraz co najmniej trzyletni staż pracy w zawodzie, którego będą nauczać, lub
2. świadectwo dojrzałości liceum zawodowego i tytuł robotnika wykwalifikowanego lub równorzędny w zawodzie, którego będą nauczać, oraz co najmniej czteroletni staż pracy w tym zawodzie nabyty po uzyskaniu tytułu zawodowego, lub
3. świadectwo dojrzałości liceum ogólnokształcącego, liceum technicznego, technikum kształcącego w innym zawodzie niż ten, którego będą nauczać, lub średniego studium zawodowego i tytuł robotnika wykwalifikowanego lub równorzędny w zawodzie, którego będą nauczać, oraz co najmniej sześćoletni staż pracy w tym zawodzie nabyty po uzyskaniu tytułu zawodowego, lub
4. dyplom ukończenia studiów wyższych na kierunku (specjalności) odpowiednim dla zawodu, którego będą nauczać, oraz co najmniej trzyletni staż pracy w tym zawodzie nabyty po uzyskaniu dyplomu lub dyplom ukończenia studiów wyższych na innym kierunku (specjalności) oraz co najmniej sześćoletni staż pracy w zawodzie, którego będą nauczać.